

Opettajan ohje

Mitä kuvat kertovat jatkosodasta? - Valokuva historian lähteenä

Oppimateriaali yläkouluun ja lukioon: historia

Mitä kuvat kertovat jatkosodasta? - Valokuva historian lähteenä

Sotahistorian opetukseen tarkoitettu oppimateriaali on kerätty Sotamuseon SA-kuva-arkistosta. Arkisto käsittää kokonaisuudessaan n. 160 000 sodan ajan Puolustusvoimien rintamavalokuvaajien (TK-kuvaajat) ottamaa valokuvaa vuosien 1939–1945 välisenä aikana.

Jatkosodan alussa kesällä 1941 muodostettiin Päämajan alaisuuteen tiedotuskomppanioita (TK), joissa toimi niin kutsuttuja TK-kuvaajia. Mallia otettiin Saksan propagandakomppanioista. Kuvaajien tehtävänä oli tallentaa taistelutilanteiden ohella sotahistoriallista ja kansatieteellistä aineistoa. Kuva-aineistolla vaikutettiin mielialoihin niin koti- kuin sotarintamalla, ja monia kuvia julkaistiin tuon ajan aikakausi- ja sanomalehdissä.

Kuvia käytettäessä on hyvä pitää mielessä kuvaustoiminnan ja kuvien alkuperäinen tarkoitus. Kuvatekstit ovat valokuvaajien kirjoittamia alkuperäisiä selosteita, ja niitä tulisi lukea ajan hengen tuotoksina. Teksteissä käytetään varsin värikästä kieltä ja joukossa voi olla myös halventavia sanavalintoja. Niin ikään on hyvä pitää mielessä se, että osa kuvista on lavastettu tai muutoin aseteltuja.

Kuva-aineistoa voi käyttää historian tapahtumien visualisointiin ja jatkosodan ajanjakson elämään tutustumiseen. Valokuvat ovat myös oiva aineisto medialukutaidon opetukseen. Propagandatuotteina ne toimivat hyvänä esimerkkinä siitä, miten kuvallisella viestinnällä voidaan vaikuttaa mielialoihin ja mielipiteisiin.

Oppimateriaalin kohderyhmä ja tavoite

Oppimateriaali on suunnattu perusopetuksen vuosiluokkien 7-9 historian ja lukion historian opetukseen.

Oppimateriaali tukee perusopetuksen vuosiluokkien 7-9 historian oppiaineen seuraavia sisältöalueita:

- S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan
- S4 Suurten sotien aika

Lukion historian oppiaineessa oppimateriaali sopii erityisesti seuraaviin kursseihin:

- HI3 Itsenäisen Suomen historia

Oppimateriaalin tehtävien tavoitteissa on hyödynnetty voimassa olevan valtakunnallisen opetussuunnitelman (POPS2014) ja lukion opetussuunnitelman (LOPS2019) opetuksen tavoitteita ja tehtäviä. Oppimateriaalin tehtävien tavoitteena on

- tutustuttaa oppija jatkosotaan eri teemoista käsin,
- ohjata oppijaa ymmärtämään sota-ajan valokuvaamisen tarpeita ja motiiveja,

- harjaannuttaa oppijaa käyttämään valokuvia historiallisena lähteenä ja arvioimaan niiden luotettavuutta lähdekriittisesti,
- harjoittaa historiallista empatiaa,
- ohjata oppijaa analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta,
- ohjata oppijaa selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan tulkintoja kriittisesti.

Oppimateriaalin sisältö

Oppimateriaali on jaettu neljään kokonaisuuteen: sotarintama, sodanjohto, rintamaelämä ja kotirintama. Kokonaisuudet toimivat itsenäisinä tehtäväpaketteina. Voit toteuttaa niihin sisältyvät kaikki tehtävät tai poimia tuntiisi sopivat. Tehtävät voi tehdä yksilö-, pari- tai ryhmätehtävinä. Muokkaa tehtäväideoita eri oppiasteisiin haluamallasi tavalla.

Sotarintama

Tehtäviin on koottu kuvia sotarintamalta. Rintamalla käydyt sotatoimet eivät olleet yksinomaan etulinjassa tapahtuvaa tulitoimintaa ja hyökkäystä. Iso osa oli vartiointia, partiointia, etenemistä jalan tai pyörillä toisinaan vaikeassakin maastossa sekä - odottamista. Tehtävissä korostuu valokuvien analysointi laaja-alaisesti historiallisena lähteenä sekä niiden luotettavuutta kriittisesti.

Sodanjohto

Tehtävässä tutustutaan jatkosodan sodanjohtoon ja Adolf Hitlerin vierailuun Mannerheimin 75-vuotissyntymäpäivillä. Tehtävässä harjoitellaan valokuvien analysointia historiallisena lähteenä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta kriittisesti. Lisäksi tehtävässä korostuu historiallisen tiedon käyttäminen ja tulkinta eri aikoina sekä tämän tulkinnan kriittinen arviointi.

Rintamaelämä

Tehtävissä tutustutaan jatkosodan rintamaelämään, jolloin sotilaat eivät olleet rintamalla sotimassa. Valokuvia on erilaisista vapaa-ajanviettotavoista. Tehtävissä harjoitellaan valokuvien analysointia historiallisena lähteenä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta kriittisesti. Lisäksi tehtävissä korostuu historiallisen empatian harjoittelu.

Kotirintama

Tehtävissä tutustutaan jatkosodan vaikutukseen kotirintamalla. Valokuvia on pommitusten tuhoista kaupungeissa ja evakoista matkalla. Tehtävissä harjoitellaan valokuvien analysointia historiallisena lähteenä

sekä arvioimaan niiden luotettavuutta kriittisesti. Lisäksi tehtävissä korostuu historiallisen empatian harjoittelu.

Lisämateriaalia opetuksen tueksi

Oppimateriaali perustuu Finna Luokkahuoneesta löytyvään aineistopakettiin, joka käsittelee jatkosotaa Sotamuseon SA-kuva-arkistosta. Tähän oppimateriaaliin on valittu esimerkinomaisesti muutamia valokuvia tästä laajasta aineistopakettista havainnollistamaan, kuinka kulttuuriperintöaineistoja voi hyödyntää osana historian opetusta.

Voit halutessasi tutustua ”Puolustusvoimien jatkosodan valokuvia” -aineistopakettiin yhdessä oppilaiden kanssa osoitteessa www.finna.fi/luokkahuone.